

Ilona Rimpilä

3.2..2022

RIKOSASIOIDEN SOVITTELUN NEUVOTTELUKUNNAN ETÄKOKOUS**Aika** To 3.2.2022 klo 13 - 15**Paikka** Teams / etäkokous**Osallistujat** Jäsenet

Keinänen Jari, johtaja, STM
Kinnunen Aarne, kehittämisneuvos, OM, varapj.
Tykkyläinen Juha, käräjätuomari, osaston johtaja, Pohjois-Karjalan käräjäoikeus
Halme Kimmo, poliisitarkastaja, SM poliisiosasto
Jauhiainen Aino, tutkija, KRIMO, HY
Mäenpää Pia, erikoissyyttäjä, kansallinen asiantuntija, Eurojust SNE
Koivukangas Jaana, kehitysjohtaja, RIKU
Heikkinen Pekka, poliisitarkastaja, POHA
Snellman Tiina, sovittelun esimies, Vantaan sovittelutoimisto
Ikonen Reetta, sovittelutoimiston johtaja, Kymi-Saimaan sovittelutoimisto
Elonheimo Henrik, kehittämisspäälikkö, THL
Rimpilä Ilona, erityisasiantuntija, THL, siht.

Poissa Pouta Anneli, johtaja, THL, pj.
Ervasti Kaijus, professori, Itä-Suomen yliopisto
Uotinen Sami, johtava lakimies, Suomen Kuntaliitto

1. Kokouksen avaus

Kokouksen puheenjohtajana toiminut Kinnunen avasi kokouksen. Edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksyttiin ja se julkaistaan täällä: <https://thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/valtion-sosiaali-ja-terveydenhuollon-erityispalvelut/rikos-ja-riita-asioiden-sovittelu/sovittelun-johtaminen-ohjaus-ja-valvonta/rikossovittelun-neuvottelukunnan-poytakirjat>

Varmistettiin pöytäkirjan hyväksymisen prosessi. Pöytäkirjaluonnos lähetetään kokouksen jälkeen kommentteille ja julkaistaan heti korjausten ja kommenttien jälkeen THL sivuilla. Toimintasuunnitelmaan lisätään, että nykyisen neuvottelukunnan kokoonpanon toimikausi päättyy 31.7.2022. STM ottaa uuden kokoonpanon asettamisen työlistalleen keväällä.

Toimintasuunnitelman tarkastelun yhteydessä päädyttiin siihen, että marraskuun kokous muutetaan lähtökohtaisesti lähitapaamiseksi THL:n tiloissa. Rimpilä varaa tilan. Syyskuulle aiottuja vierailuja ei ole toistaiseksi tarkemmin suunniteltu. Rimpilä ja Elonheimo suunnittelevat ja tulevat ehdottamaan vierailuohjelmaa.

2. Sovittelun siirtohanke

Kinnunen kertoi lyhyesti siirtohankkeeseen liittyvistä THL:n ja OM:n välisistä yhteistyöpäivistä syyskuussa ja marraskuussa 2021. Yhteistyö on ollut hyvää. Nyt siirto on ministeriössä kehysvalmistelussa. Kehysehdotukseen menevää budjettiehdotusta on tarkennettu yhteistyössä STM:n ja THL:n kanssa. Jos kehysrahoitusta ei tule, asia siirtyy kirjattavaksi seuraavan hallituksen hallitusohjelmaan. Siirtoa tukeva kirjaus pyritään saamaan myös valmisteilla olevaan Oikeudenhoidon selontekoon. Näin ollen siirto viivästyy, mutta toteutunee seuraavan hallituskauden aikana. Tällä hetkellä ei ole enempää aiheesta kommentoitavaa.

OM:ssä pidetään ylipäätään tärkeänä, että monenlaista yhteistyötä sovittelukentän kanssa jatketaan. (<https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM028:00/2020>).

Snellman toi kokoukseen sovittelutoimijoiden siirtosuunnitteluterveisiä sekä kuulumisia kuntatoimijoiden hallinnolliseen tilanteeseen liittyen. Useassa kaupunkiorganisaatiossa pohditaan tällä hetkellä, siirtykö sovittelutoiminta hyvinvointialueille. Mahdollinen OM-siirto tarkoittaisi kahta perättäistä suurta siirtoa. Snellman on toteuttanut kyselyn sovittelupalvelua tarjoavien kaupunkiorganisaatioiden (11 kpl) tilanteesta: 1 siirtyy alueille, 3 ei tiedä, 7 ei siirry.

Snellmanin mukaan kentällä vallitsee edelleen siirtosuunnittelun varjostamaa huolta henkilöstön pysyvyydestä. Henkilöstöä on lähtenyt muihin tehtäviin ja rekrytointi on tilanteen epäselvyydestä johtuen muuttunut haasteelliseksi. Huhtikuun siirtopäätöstä odotetaan kovasti.

Elonheimon mukaan epätietoisuus siirron toteutumisesta on tehnyt tilanteesta hankalan myös hallinnollisesti ja kehittämistyön kannalta. Siirtoon koetetaan varautua ja valmistautua siirtopäätöksen uupumisesta huolimatta erinäisin toimenpitein. Tällä hetkellä kartoitetaan esimerkiksi vapaaehtoisten työpanosta ajankäyttökyselyllä. Muutamat vastuuhenkilöt ovat muodostaneet henkilöstötyöryhmän, jossa tarkastellaan ja selkiytetään ammattihenkilöstön työnkuvia sekä palkkaukseen liittyviä kysymyksiä.

Elonheimo muistutti, että sovittelun toimialue työryhmä ehdotti muutama vuosi sitten joidenkin toimialueiden yhdistämistä. Myös yhdistämiset ovat olleet odotustilassa siirtohankkeen takia. Yhdistymisille on kuitenkin painetta. Esimerkiksi Kanta-Hämeessä on pian luvassa henkilöstömuutoksia, jotka puoltaisivat toimialueen yhdistymistä Päijät-Hämeeseen. Toinen yhdistämiskysymys koski tarkastelussa Rovaniemen ja Lapin alueita. Jälkimmäisen osalta toimiin ei ole ryhdytty; asiasta on THL:ssä keskusteltu yksikönpäällikön kanssa ja päädytty odottamaan siirtopäätöstä.

Halme kommentoi, että odottelu tuottaa johtamishaastetta. Olisi hyvä, että pienempiä muutoksia toteutetaan, jos tässä vaiheessa ei ole selkeää kuvaa ison muutoksen aikataulusta. Kinnunen esitti kirjattavaksi, että neuvottelukunnan näkemyksen mukaan tarvittavissa alueiden yhdistämisissä voidaan edetä jo tässä vaiheessa. Neuvottelukunta pitää hyvänä, että yhdistämisistä ei lykätä siirtohankkeesta johtuen. Yhdistämissuositus mainittujen alueiden osalta on ollut myös toimialue työryhmän tarkastelun tulos.

3. Sovittelun viestintätyöryhmä

Elonheimo kertoi työryhmän kuulumisia. Kuvapankin rakentaminen siirtyy, koska koronarajoitukset estivät jo sovitut kuvaukset. Lähisuhdeväkivallan sovittelun hyvän käytännön kuvauksen valmistuessa julkaistaan aiheesta THL-blogi. Ryhmä on työstänyt myös muita viestinnällisiä toimenpiteitä aktiivisesti.

Elonheimo esitteli ohjettaan sovittelutoimistojen nettisivujen tietosisältöjen harmonisoimiseksi. Koivukangas kommentoi, että yhtenäisessä sisällössä tulisi olla myös linkkilista jatko- tai tukipalveluihin ohjaamiseen. Elonheimon mukaan näitä tietoja toimistojen sivuilta löytyy jo tässä vaiheessa. Kinnunen piti hyvänä, että laadullisia eroja sivuilla ei juuri ole, vaan sisällöt ovat keskeisiltä osin yhtenäiset. Sovittelu kaipaa edelleen markkinointia ja vaikuttamistyötä.

Elonheimo kertoi viestintään liittyen myös sovittelun asiakaspalautelomakkeen uudistuksesta. Uudistusta on valmisteltu pitkään, ja lanseeraus toteutettiin vuoden vaihteessa 2022. THL:ssä on omat palautetta koskevat ohjeet, mutta lomake kuitenkin räätälöitiin sovittelua paremmin palvelevaksi.

Koivukankaan mukaan palautelomake on vielä pitkä, mutta kiinnostava. Hän tiedusteli palautteenkeräämisen ohjeistusta ja vinkkejä. Kokemus on, että asiakkaat eivät uskalla avata vastaanottamiaan linkkejä. Elonheimon mukaan palautusprosentti vaihtelee sovittelutoimistoittain. Hän yhtyi näkemykseen, että palautetta joskus haastavaa saada. Tietoa on kerätty pitkään ja monipuolisesti mm. palautelinkit nettisivuilla, sähköisissä allekirjoituksissa sekä toimistoilla materiaali QR-koodilla ja paperiversioina.

Halmeen mukaan lomake on hieno, ja hyvä on kehittää palautteenkeruukäytäntöjä. Hän huomioi, että uudella lomakkeella kysymys 4 saattaa koskea myös poliisin toimia. Elonheimon mukaan tästä näkökulmasta keskusteltiin suunnitteluvaiheessa, mutta päädyttiin siihen, että asiakkaalta on hyvä kysyä kokemusta koko prosessista ja sen kestosta kokonaisuutena. Halme toivoi myös, että tutkimuksellinen näkökulma sovittelupalautteiden pohjalta tulisi edistetyksi. Hänen mukaansa kerättyä palautetta voisi tarjota tutkijoiden käyttöön esim. VN TEAS hankkeiden kautta.

Jauhiaisen mukaan lomake näyttää hyvältä. Jauhiaista kiinnostaa, onko lomakkeen kautta mahdollista saada tarkempaa tietoa siitä, miten sovittelun osapuolet ovat kokeneet sovittelutilanteen ja onko heidän kokemuksensa muuttunut prosessin aikana tai sen jälkeen. Elonheimon mukaan tätä aikaulottuvuutta ei ole saatu kyselyyn mukaan, eli ei voida tietää, kuinka pitkän ajan kuluttua sovittelusta asiakas on vastannut kyselyyn. Kyseessä ei ole tieteellinen tiedonkeruu. Palautekyselyssä mm. sovittelun suositelu ja turvallisuuskokemus mittaavat kuitenkin osaltaan asiakaskokemusta.

YLE:n Hyvin sanottu -hankkeessa sovittelu on myös huomioitu. Vantaan sovittelutoimisto on Snellmanin mukaan hankkeessa mukana. Tässä viisivuotisessa hankkeessa on n. 200 muutakin toimijakumppania mukana. Vantaan osalta hankkeen kautta on tuotu esiin sovitteluesimerkkejä ja sovittelutarinoita "turvallisuus ja yhteiskunta" -teeman kautta.

4. Sovittelun ja poliisihallituksen yhteistyöpäivä 9.2.2022

Elonheimo esitteli teemoja, joita POHA-päivässä on suunnitteilla käsitellä. Kysymykset ovat käytännöllisiä. Sovittelutoimisto ja poliisin sovitteluyhdyshenkilö tuottavat paikallisia esityksiä, joita kuullaan yhdessä.

Heikkisen mukaan aivan kaikki poliisit, joita päivään odotetaan (USEL-verkosto), eivät ole toistaiseksi ilmoittautuneet. Pääasiassa päivän tarkoitus on aktivoida paikallista kenttää yhteisen asian edistämiseksi. Lähtökohta on yhtenäisten käytäntöjen valtakunnallinen vahvistaminen. Sama USEL-verkosto toimii myös RIKU:n kanssa yhteistyössä. Kinnusen mukaan yhteistyön kehittyminen ja vakiintuminen vaikuttaa hyvältä.

5. Muut asiat

Uudet tutkimusluvut

Elonheimo kertoi haetuista ja myönnettyistä sovittelun tutkimusluvista. Postdoc tutkija Harjunpään tutkimuksessa kiinnostuksen kohteena on sovittelutapaamisen vuorovaikutus. Harjunpään ryhmässä on mukana myös väitöstutkija sekä maisteritutkielman tekijä. Elonheimon mukaan tutkimussuunnitelma on kiinnostava. Sovitteluvuorovaikutuksesta on toistaiseksi vähän tietoa ja tutkimusta saatavilla. Myös tulkki-ulottuvuus huomioidaan tutkimuksessa.

LSV sovittelututkimus

Elonheimo kertasi vielä Kuntotussäätiön ja Maria Akatemian tutkimuksesta, joka käsittelee LSV sovitteluun osallistuneiden kokemuksia.. Tällä hetkellä kerätään tutkimuslupia sovittelutoimijoilta. Ikosen mukaan tutkimussuunnitelma ja -lupahakemus on saapunut. Materiaalista heräsi huoli, säilyykö lähtökohta tutkimukselle luvatusi neutraalina. Sovittelu ry aikoo olla yhteydessä tutkijaryhmään, ja varmistaa että kriittinen ja virheellinen näkökulma (sovittelu *vaihtoehtona* oikeudenkäynnille) korjataan. Pahimmassa tapauksessa näkökulma harhaanjohtaisi koko tutkimuksen asetelmaa. Sovittelu ei ole virallisen syytteen alaisissa asioissa vaihtoehto oikeudenkäynnille.

Kinnusen mukaan on hyvä, että THL on puoltanut LSV tutkimusta ja tärkeää olisi, että kaikki mahdolliset sovittelutoimistot osallistuisivat. Tutkimus perustuu hallitusohjelmakirjauksiin ja tulee vaikuttamaan päätöksentekoon. Kinnunen lupasi viedä Ikosen terveiset myös ko. tutkimuksen ohjausryhmään, jossa hän on mukana. Hanke on viivästynyt ikävällä tavalla. Kinnunen kertasi, että OM ja STM:n piirissä on päätetty, että tutkimuksen jälkeen myös neuvottelukunta antaa oman näkemyksensä siitä, miten LSV sovitteluun tulisi suhtautua.

Myös Halme kertoi olevansa hankkeen ohjausryhmässä. Hän ei ole havainnut, että tutkijaryhmässä olisi asenteellisuutta sovittelumenettelyä kohtaan. Halme kertoi, että on myös huolissaan tutkimuksen viivästymisestä. Toimistoilta toivotaan yhteistyökykyä, jotta asiassa päästäisiin eteenpäin. Elonheimon mukaan viiveet tutkimuslupan saamisessa juontavat etenkin siihen, että THL on määritellyt itsensä lupaviranomaiseksi mutta sovittelulaki on siltä osin vanhentunut, että se antaa edelleen sovittelutoimistoille oikeuden luvittaa aineistoa.

Ikosen mukaan toimistoilla on halua yhteistyöhön. Toive kuitenkin on, että neutraalisuus, sovittelun merkitys rikosprosessai täydentävänä palveluna, ei vaihtoehtona, tulisi hankkeessa paremmin esille.

SUSTIMA-hanke

Elonheimo on vastannut ko. hankkeen osalta tiedonkeruusta, joka koskee rikos- ja riita-asioiden sovittelun kenttää. Nyt hankeraportti on loppusuoralla, ja ensi viikolla seminaarissa (17.2.2022) esitellään sen tuloksia. Seminaariin on pääsy vain kutsutuilla. Hanke on monipuolinen ja luo kattavan katsauksen suomalaisen sovittelun kenttään.

THL:n Valtionpalvelun yksikön johtaja ja uusi väkivallan vastaisen työn osaamiskeskittymä

Valtion erityispalvelujen yksikönpäällikkö vaihtuu. Hänen paikkansa on tällä hetkellä avoinna. Elonheimo kehotti jakamaan rekrytointi-ilmoitusta omissa verkostoissa

(<https://haku.valtiolle.fi/Public/Assignment.aspx?guidAssignment=8162d8bc-2ba1-4d66-819a-a94555d4982c>).

THL:n sivuilla on julkaistu oma väkivaltatyön aihesivusto. Myös sovittelu on siellä edustettuna (<https://thl.fi/fi/web/vakivalta>).

Julkaisut

Julia Kauppinen on kirjoittanut yhteistyössä Aseman Laspset ry:n kanssa käsikirjan koskien lasten ja nuorten sovittelua. Käsikirja on tarkoitettu oppaaksi sovittelijoille, jotka sovittelevat lasten ja nuorten asioita. Käsikirja selkiyttää työnjakoa rikos- ja riita-asioden sovittelun ja katusovittelun välillä ja täydentää aiempien oppaiden sarjaa. Kauppinen on Kinnusen ja Koivukankaan mukaan tehnyt yhteistyötä myös oikeusministeriön ja RIKU:n kanssa. Kauppinen laati OM:n rahoituksella oppaan kauppialle sovittelun käytöstä näpistelytapauksissa (<https://rikoksentorjunta.fi/opas-kaupan-alan-rikosten-sovitteluun>).

Venetsian julistus

Kinnunen kertoi, että hän oli oikeusministerin sijaisena joulukuussa 2021 Euroopan neuvoston ministerikokouksessa. Kokouksessa käsiteltiin restoratiivista oikeutta. Italia ilmoitti kokouksessa, että heillä on laaja rikosoikeusuudistus meneillään. Uudistuksessa restoratiivinen oikeus on otettu keskeisesti esille niin nuorten osalta kuin muutenkin.

Italian tavoite oli saada hyväksytyksi julistus, jossa kehoitetaan hyödyntämään restoratiivisia menetelmiä EU-maissa. Julistus, joka kehoittaa yhteistyöhön hyvien käytäntöjen jakamisessa ja tieteellisen tutkimuksen edistämiseksi, hyväksyttiin kokouksessa ja on nyt julkaistu <https://rm.coe.int/venice-ministerial-declaration-eng-4-12-2021/1680a4df79>. Julistuksen taustalla on vuonna 2018 hyväksytty Euroopan neuvoston ministerikomitean suositus (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016808e35f3) restoratiivisen oikeuden käyttämisestä rikosasioissa.

Seuraava kokous: 12.5.2022 klo 13-15, THL:n tiloissa Tilkanmäellä Helsingissä.